

MUAGE

Volgens Cage

Teun de Lange

2012

KWINTET
2013

Deze uitgave verschijnt onder een Creative Commons licentie.

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.nl>

De gebruiker mag:

Het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven, remixen, afgeleide werken maken, gebruik maken van het werk voor commerciële doeleinden onder de volgende voorwaarden:

1 Naamsvermelding

De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden.

2 Gelijk delen

Indien de gebruiker het werk bewerkt kan het daaruit ontstane werk uitsluitend krachtens dezelfde licentie als de onderhavige licentie of een gelijksoortige licentie worden verspreid.

Symbool op omslag en titelpagina:

Hele rust fermata = stilte zolang dat wenselijk is.

Concept

De 'taalcomposities' van John Cage¹ zijn tegelijk de minst toegankelijke en de meest intrigerende die hij maakte. In deze 'latere' werken werden stilte en achtergrondgeluiden steeds belangrijker en in feite opgenomen in zijn muziek.

De composities *Mureau* en *Empty words* zijn volledig opgebouwd uit citaten uit het werk van Henry David Thoreau², een negentiende-eeuwse Amerikaanse denker die - ver vooruit op zijn tijd - ecologische en anarchistische ideeën propageerde. Thoreau inspireerde vele andere denkers zoals Frederik van Eeden³, Mahatma Ghandi, Martin Luther King en John Cage.

Cage verdeelde citaten van Thoreau over geluid, stilte en muziek in zinnen, zinsdelen, woorden, lettergrepen en letters, die hij vervolgens met *I Ching*⁴ toevalsbewerking ordende. De reeks neutrale, maar ook betekenisloze klanken die deze bewerking oplevert, is tegelijkertijd taal en muziek. De titel *Mureau* wordt gevormd door de samentrekking van het woord *MUSIC* en de naam *thoREAU*. Cage las/zong deze stukken zelf met een lage, rustige stem tijdens lange en controversiële uitvoeringen⁵.

Dit project is een eerbetoon aan John Cage en een erkenning van het principe waarop deze 'taalcomposities' gebaseerd zijn. Het proces vindt echter plaats in de omgekeerde volgorde: in dit geval worden de letters, lettergrepen, woorden, zinsdelen en zinnen in alfabetische volgorde geplaatst en vormen geleidelijk 10 citaten van ... John Cage. De titel is de samentrekking van het woord *MUSIC* en de naam *cAGE*.

In de versie van *MUAGE* die op 5 september 2012 werd uitgevoerd in het Zeeuws Kunstenaarscentrum bestond uit vijf delen van gelijke lengte en laten dus ruimte voor stilte (of geluid dat als stilte wordt beschouwd). Elk deel duurt ongeveer 3 minuten (tempo 100 tellen per minuut). Tussen de (vele) verschillende lettergrepen zijn er achtsten rust ($\frac{1}{2}$ seconde), tussen de gebruikte letters en de 10 citaten 4 maten (16 seconden) stilte.

In de uitvoering als kwintet voor *Words Live 4* worden de delen gelijk gelezen. De rusten tussen de letters, lettergrepen en woorden geven bij benadering de pauzes aan. Voor de juiste synchronisatie moeten de lezers ernaar streven om ongeveer gelijk de pagina's om te slaan.

De letters (eerste stem) moeten als klank worden uitgesproken, dus 'Aaa', 'Buh' (niet 'Bee'), 'Suh' of 'Cuh' (niet 'Cee') enz.

De verticale positie van de letters is een aanduiding van de gemiddelde natuurlijke toonhoogte van de klinkers en medeklinkers⁶. Deze weergave verwijst ook naar de muzieknotatie van *Aria*. Bij het voordragen van het stuk is het niet nodig om de hoogte van de letters te volgen; de hoogte is een benadering van de natuurlijke melodie van de taal ... volgens Cage ... ook een vorm van muziek.

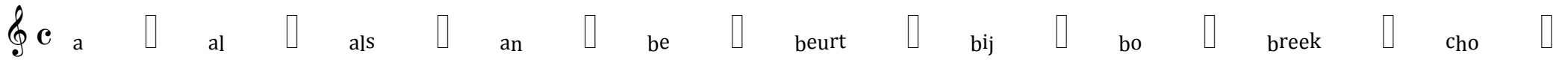
Op vele manier heeft Cage de muziek bevrijd en verrijkt: de onverwachte percussie van de 'prepared piano', de stilte van *4:33*, live electronics van *Imaginary landscapes*, het vrije en prachtige muziekschrift van *Aria*⁷. Dit werk van Cage is (ook) de inspiratiebron voor *According to Cage*⁸, het interactieve onderdeel van deze uitgave: <http://www.jazzperiments.com/cage>. Deze toe-passing is een onderdeel van het *Jazzperiments*-project⁹.

Antwerpen, juli 2012, november 2013

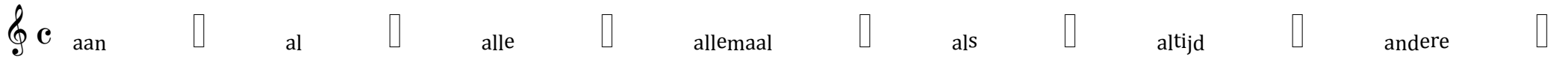
1

| 2 |
b
| 2 |

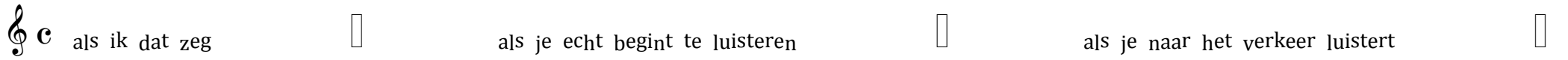
2

| al | als | an | be | beurt | bij | bo | breek | cho |

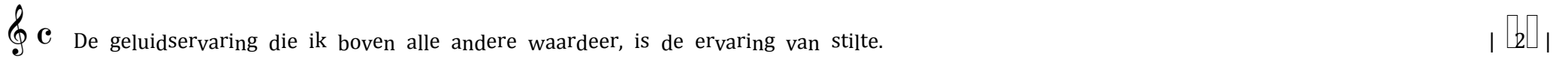
3

| al | alle | allemaal | als | altijd | andere |

4

| als je echt begint te luisteren | als je naar het verkeer luistert |

5

| 2 |

1

c | 2 | d | 2 |

2

dat de dee deer den der ders die dig e

3

anders begint bepalen bestaat bijna boven dat

4

bepalen de vragen die ik stel bijna overal ter wereld dat geluid maakt

5

De keuzes die ik maak, bepalen de vragen die ik stel. | 2 |

1

e | 2 | f | 2 | g | 2 |

2

echt | een | en | er | ge | geen | gen | gint | heb | hebt | het |

3

de | die | echo | echt | een | en | er | ervaring |

4

dat ik de stilte die er al is onderbreek | de ervaring van stilte | de geluidservaring die ik boven alle andere waardeer |

5

De stilte is tegenwoordig bijna overal ter wereld verkeersgeluid ... en als je naar het verkeer luistert, merk je dat dat altijd anders is. | 2 |

1

h i

2

ho hoeft hou i ie iets ik is je keer

3

gebeurt geen geluid geluiden geluidservaring heb hebt

4

de keuzes die ik maak de stilte de werking van geluid

5

Er bestaat niet zoiets als stilte. Er gebeurt altijd wel iets dat geluid maakt.

1

j k

2

keers ken kend keu king le len lui luid luids

3

het hoeft horen hou idee ieder iets

4

een echo van niets en er bestaat niet er gebeurt altijd wel iets

5

Ieder iets is een echo van niets.

1

l m n

2

luis maak maakt maal me merk mij na naar niet

3

ik is je keuzes luisteren luistert maak maakt

4

er zijn altijd geluiden te horen geluid hoeft me niet aan te spreken ieder iets

5

Ik heb niets te zeggen en als ik dat zeg is dat poëzie.

1

o | 2 | p | 2 |

2

niets | nu | o | of | on | pa | po | re | reld | ren |

3

me | merk | naar | niet | niets | nu | of |

4

ik heb niets te zeggen | ik hou van | ik wil vermijden |

5

Ik hou van de werking van geluid. Geluid hoeft me niet aan te spreken. | 2 |

1

r | | s | |

2

ring spre staat ste stel stil te ter tert tijd

3

onderbreek overal poëzie spreken stel stilte te

4

is is dat poëzie je hebt geen idee merk je dat dat altijd anders is

5

Ik wil vermijden dat ik de stilte die er al is, onderbreek. | |

1

t | u | v |

2

uit va van ven ver vra waar wat we wel

3

tegenwoordig ter uitstekend van verkeer verkeersgeluid vermijden vragen

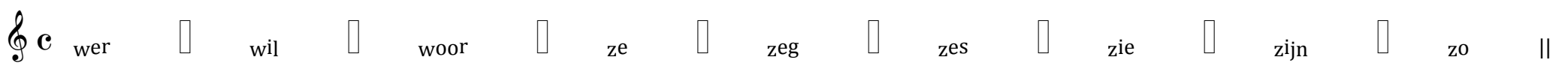
4

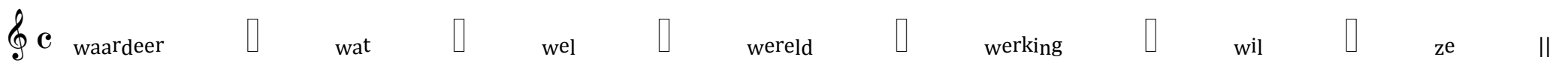
of ik ze nu maak of niet tegenwoordig verkeersgeluid

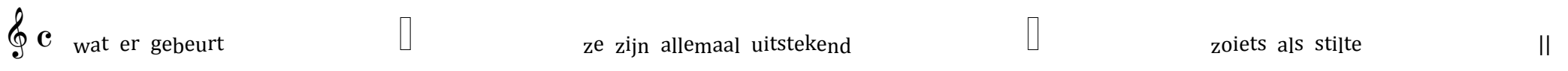
5

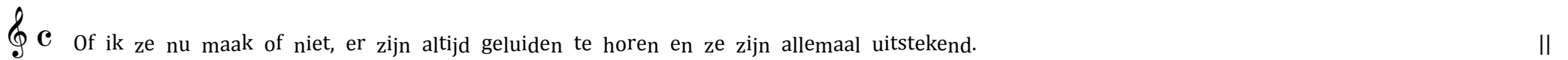
Je hebt geen idee wat er gebeurt, als je echt begint te luisteren. |

1

w | 2 | z ||

2

wer | wil | woor | ze | zeg | zes | zie | zijn | zo ||

3

waard | wat | wel | wereld | werking | wil | ze ||

4

wat er gebeurt | ze zijn allemaal uitstekend | zoiets als stijte ||

5

Of ik ze nu maak of niet, er zijn altijd geluiden te horen en ze zijn allemaal uitstekend. ||

Noten

1

John Milton Cage

° Los Angeles, 5 september 1912, – † New York, 12 augustus 1992

John Cage kreeg een strenge, traditionele opvoeding, al was zijn vader wel een excentrieke uitvinder. John Milton Sr. leerde zijn zoon ondermeer "als iemand zegt 'het kan niet' dan weet je wat je te doen staat". Hij heeft in elk geval die vaderlijke raad zijn leven lang gevolgd.

Hij studeerde bij Henry Cowell en Arnold Schönberg, maar koos vanaf zijn jeugd vrij en met een geweldig gevoel voor humor voor 'alternatieve' wegen als vegetariër, levenspartner van Merce Cunningham, Zen Boeddhist, uitvinder van de 'prepared piano'... en uiteraard baanbrekend componist. Zijn bekendste werken: *Sonatas and Interludes* (1946–48), *Imaginary Landscapes 1-5* (1939-1952), *4'33"* (1952) en *Aria* (1958).

2

Henry David Thoreau

° Concord, 12 juli 1817 – † Concord, 6 mei 1862

Henry David Thoreau was een Amerikaanse filosoof, schrijver en uitvinder. Als jonge man leefde hij twee jaar in afzondering in een hut bij

Walden Pond in Massachusetts en schreef een zeer gedetailleerd en geïnspireerd dagboek dat werd gepubliceerd onder de titel *Walden*. Later legde hij in zijn uitgebreide *Journal* de grondslag voor het concept van 'burgerlijke ongehoorzaamheid', als motivatie voor zijn weigering om belastingen te betalen uit protest tegen de oorlog van de VS tegen Mexico; een weigering waarvoor hij doelbewust een gevangenisstraf onderging.

3

Frederik van Eeden

° Haarlem, 3 april 1860 – † Bussum, 16 juni 1932

Frederik van Eeden was een welgestelde schrijver, socialist en idealist. Zijn bekendste werken zijn *De kleine Johannes* en *Van de koele meren des doods*. Hij leidde (bekostigde) van 1898 tot 1907 een 'kolonie' (commune) *Walden* in Bussum bij Amsterdam in de geest van Thoreau.

Dankzij Nescio is Frederik van Eeden ook als 'personage' deel van de Nederlandse literatuur: 'den man die de Sarphatistraat de mooiste plek van Europa vond' en 'toen liep daar een heer in een boerenkiel op dure gele schoenen, kolombijntjes te eten uit een papieren zak, blootshoofd, in innige aanraking met de natuur, zoals dat toen genoemd werd, en z'n baard vol kruimels'.

4

I Ching

Het *Boek der Veranderingen* (I Ching of Yijing of I Tjing) is een klassieke tekst uit het oude China die volgens de overleveringen deels door Confucius werd geschreven. Door 6 worpen met 3 munten kunnen 64 verschillende hexagrammen worden gevormd die elk een voorspellende uitleg vertegenwoordigen. Cage gebruikte het principe om tot neutrale keuzes te komen. Zelfs in deze context was hij een vrije denker: hij wenste geen voorspelling, maar wilde zich juist neerleggen bij het absolute toeval. Hij zei hierover: "Als we toevalsbewerking toepassen, laten we het idee los om zaken te beperken tot het beste. We aanvaarden alles."

5

Uitvoeringen van *Mureau* en *Empty Words* (ook gebaseerd op teksten van Thoreau) waren lang eentonig en soms niet naar de zin van het publiek. Berucht is de opvoering in het Teatro Lyrico di Milano op 2 december 1977 waar een opvoering van *Empty Words* uitdraaide op urenlange gevechten en oproer.

6

Letters kunnen worden onderverdeeld overeenkomstig hun muzikale 'stem' op basis van fonetische kenmerken en zo verticaal worden verschoven (zoals noten in notenschrift):

- stemhebbende medeklinkers $\approx$ bas
1 pt omlaag: b d h j l m n v w z
- achteraan uitgesproken klinkers $\approx$ tenor
0,5 pt omlaag: a o u

- vooraan uitgesproken klinkers $\approx$ alt
0 pt omlaag of omhoog: e i y
- stemloze medeklinkers $\approx$ sopraan
0,5 pt omhoog: c f g k p q r s t x

Om de uitwerking niet nodeloos ingewikkeld te maken, wordt het verschil tussen open en gesloten lettergrepen bewust genegeerd.

Voorbeeld:

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w z y x

7

Aria

Tijdens een bezoek aan Milaan in 1958 schreef John Cage *Aria* voor de mezzosopraan Cathy Berberian. Het muziekschrift dat hij voor dit stuk toepaste, bestaat uit lijnen die de melodie tonen, kleuren die het type van de stem aanduiden en kleine zwarte blokjes die niet-tonale, percussie-achtige interventies weergeven. De tekst is een mengsel van woorden uit verscheidene talen zonder nauwkeurige betekenis.

De 'intuïtieve' notatie van het stuk is gemakkelijk te interpreteren en een zanger(es) die *Aria* vertolkt kan tegelijk de beschreven melodie volgen en vrij improviseren. Het werd snel (en is dat tot op de dag van vandaag) één van de meest uitgevoerde werken van Cage.

8

According to Cage

Aria was de inspiratiebron voor installaties in de Opera de Lille (Frankrijk) en het MuHKA in Antwerpen en een online computerprogramma (www.jazzperiments.com/cage), allemaal onder de titel *According to Cage*.

The stem van de gebruiker/zanger wordt geprojecteerd in de intrigerende notatie van *Aria*. Tegelijk worden fragmenten van de eigen input weergegeven in kleuren, automatisch opgenomen en afgespeeld overeenkomstig de input ... maar dan getransponeerd naar een bas- (rood), alt- (geel) of sopraanstem (blauw). Niet tonale 'percussie' en andere geluiden worden weergegeven als kleine blokjes, precies zoals in de partituur van Cage.

9

Jazzperiments is een langlopend project voor de ontwikkeling van interactieve muziekapplicaties. De voornaamste doelstelling is om automatische en interessante muzikale responses op muzikale input te genereren en zo een omgeving te bieden waarin het leuk is om te spelen. De applicaties worden ontwikkeld in open source Java en zijn via het internet beschikbaar voor iedereen.

Website met informatie en een direct bruikbare Java-toepassing:
<http://www.jazzperiments.com>

Colofon

Muage werd in 2012 uitgegeven als nr. 139 in de Slibreeks door het Centrum Beeldende Kunst Zeeland, Middelburg, Nederland.

De software werd gerealiseerd door de auteur.

Voor meer informatie, interactieve programmatuur en vertalingen van de 'partituur' in andere talen:

<http://www.jazzperiments.com/cage>

Deze Kwintet-editie werd in 2013 gemaakt voor het Words Live 4 festival in Rotterdam en Amsterdam.